СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXII. Ч. 282. Джерзи Ситі, Н. Дж., четвер 4. грудня, 1924. VOL. XXXII. No. 282. Jersey City, N. J., Thursday, December 4, 1924. THREE CENTS

Президент предкладає конґресови буджет.

ВАЩИНГТН, 2. грудня. — Президент Кулидж вислав нині до конґресу начерк буджету на слідуючий адміністраційний рік.

Президент каже в своїм листі до конґресу, що сього року знижати податків дальше не можна. Тепер треба поробити дальші ощадности в урядованню, а коли се вдасться, обнижити податок на другий рік.

Президент сподіється, що урядови вдасться добути 67 міліонів долярів надвижки.

УХВАЛЮЮТЬ БОНУС ДЛЯ ВЕТЕРАНІВ.

ВАШИНҐТОН, 2. грудня. — Сенат відбув нині дуже коротке засіданне.

Одинокою справою, яку вирішено на сьому засіданню, була справа гроша, потрібного на виплаченне бонуса для ветеранів. Сей закон був предложений ще на попередній сесії, але не був ухвалений через брак часу. Тепер його ухвалено без довшої дискусії.

ЗАХОДИ КОЛО ПІДНЕСЕННЯ ЗАРІБКУ ПОЧТОВИХ УРЯДОВЦІВ.

ВАШИНҐТОН, 2. грудня. — З огляду на те, що прихильники підвисшення пенсії почтових урядовців, котрому спротивився був президент Кулидж, збираються переперти ухвалу мимо президентового вета, прихильники президента стараються придумати якийсь спосіб, щоби не допустити до сеї події, яка будь-що-будь пошкодилаби повазі президента.

НОВА ПОЗИЧКА УРЯДУ.

ВАШИНҐТОН, 2. грудня. — Департамент скарбу видав знова державні бонди на яких 200 міліонів долярів.

Бонди мають бути сплачені на 30 літ та мають принести 4 проценти відсотків.

МІНІСТЕР РАДИТЬ АМЕРИКАНЦЯМ ЗИЧИТИ ГРОШІ ЗА ГРАНИЦЮ.

ВАШИНҐТОН, 2. грудня. — Секретар скарбу Мелон в своїй опінії про заграничні позички Американців заявляє, що Американці добре роблять, що вони зичуть гроші Европі на повоєнне відбудовання. Він каже, що в сей спосіб вони помагають Америці.

Державні позички Американців ріжним державам світа виносили минувшого року коло міліярда долярів.

БОРОТЬБА ЗА ПОМИЛУВАННЄ ЮНІЙНОГО ПРОВІДНИКА.

НЮ ЙОРК, 2. грудня.—Проти помилування Роберта Бриндела, бувшого голови союза будівельних юній сього міста, колись неподільного пана сього цілого промислу та звісного під іменем царя будівельного промислу, повстала справдішна буря.

Під упливом загального обурення стейтовий уряд збирається ще раз розглянути справу його помилування, і можливо, що помилуванне ще буде відкликане.

З РОБІТНИКА ЗА 11 ЛІТ СУДДЕЮ НАЙВИСШОГО СУДУ.

НЮ ЙОРК, 2. грудня. — Нюйорський стейтовий ґубернатор Ал. Смит іменував нині найвисшим суддею сього стейту Джана Л. Волша.

Одинайцять літ тому назад Волш був робітником одної ґазовні в сьому місті. Працюючи в день у фабриці, він ходив вечерами до школи. Він покінчив у той спосіб права в 1905 році та став наперед міським суддею.

ПОЖИТОЧНИЙ ВИНАХІД ДЛЯ НЕМОВ.

НЮ ЙОРК, 2. грудня. — Др. Мекентлі, лікар місцевого шпиталя для очних, ушних, носових і горлових недуг, придумав машинку, при помочи котрої можуть говорити німі, яким винято при операції голосницю.

АНТИСЕМІТИЗМ І ЦЕРКВИ.

АТЛЕНТА, Джорджія, 2. грудня. — Завтра починається тут пята річна конференція Федерації Церков.

Межи иншими справами є питанне поборювання зростаючого серед Американців антисемітизму. Референт для сеї справи радить Федерації Церков видавати річно по 15,000 долярів на пропаганду зближення межи Христіянами й Жидами.

ВИЯСНЕННЄ ТАЙНИ СПАЛЕННЯ ЖЕНИ ПАСТОРА.

КОЛАБАС, Огайо, 2. грудня. — Слідчі урядники вже перестали допитувати родину пані Шітслі, жени пастора, протестантської церкви, котрої тіло найдено в печи в пивниці парохіяльного дому. Видно з того, що уряд уже не підозріває родини за якунебудь участь у злочині. Муж жертви вже навіть наново обняв своє урядованне.

Судові знатоки хемії розповідали перед прокуратором, як вони можуть ствердити, чи людина погибла від огню, чи її спалено вже по забиттю. Вони кажуть, що вчені робили досвіди з морськими свинками і переконалися, що в трупі сих звірят, коли їх спалили живцем, є вуглево-моноксидовий ґаз, якого нема, коли звіря вперед убити, а доперва відтак спалити.

ХОЧУТЬ ПРИМУСИТИ УЧИТИ ПАТРІОТИЗМУ.

ПЕТЕРСОН, Ню Джерзі, 2. грудня. — Міська Ліґа Незавиcимих Жінок Републиканок рішила на своїх зборах придержуватися „абсолютного патріотизму". Вони збираються межи иншим сидити з голови капелюх кождому мужчині, котрий не віддасть належиту честь американському прапорови підчас [illegible] паради.

ОБЖАЛОВУЄ ПОЛІЦІЮ ЗА ПОМАГАННЄ БУТЛИҐЕРАМ.

Вігокен, Н. Дж, 2. грудня. — Один місцевий горожанин, котрий, як самий признається, належав колись до банди бутлеґерів, зізнає під присягою, що міські поліції сього міста та других дооколичних міст звязані з бутлеґерами та помогає їм торгувати алькоголем. Товариство Властителів Домів взяло сю справу під розвагу та думає почати заходи для прочищення поліції.

НА ДОПОМОГУ ДЖЕРЗИСІТСЬКИМ ПОГОРІЛЦЯМ.

Щоби допомогти родинам погорілців, які потерпіли через великі пожари в м. Джезі Сити, Н. Дж. які викинули на брук кількасот родин на Ґемонтавні, джерзисітський Сошел енд Атлентик Клаб на долині міста справив великий баль, в якому брали участь попри родовитих Американців та іміґрантів ріжних народів також наші Українці. Чистий дохід зі сього балю виносить коло 400 дол. Його віддано запомоговому комітетови мейора що займається допомогою для погорілців.

ВБІЙНИЦЯ БОЖЕВІЛЬНА.

Марії Кузьмак, служниці Джорджа з міста Плейнфілд, в стейті Ню Джерзі, котрого вона оноді зарубала на смерть сокирою, судити не будуть. Суд уважає її за несповна розуму та віддав її до стейтового дому для божевільних.

До дому божівільних відставили її шериф в товаристві двох заступників та полісмени. На божевільну не накладано тоді ні плаща для божевільних, ні заковано її в ланцюшки. Цілу дорогу вона розповідала свою історії, повтаряючи, що хвиля: „Мені жаль, але я не могла здержатися, бо се мені Бог приказав".

БОЖЕВІЛЬНИЙ ВЧИНОК МАТЕРІ.

В Ґельзенкірхен, в Німеччині, жінка одного робітника, в приступі божевілля підрізала горла своїх дітей. Жінку й діти відвезено до лічниці.

ЗА ДВА ПАЛЬЦІ ПОДВІЙНА НАДГОРОДА.

Гейзелтовн, Па, 2. грудня. — Антін Кусат, юнійний майнер, котрий мав не один, але два великі пальці на правій руці, втратив підчас нещасного випадку в майні оба сі пальці на правій руці: тепер він домагається від компанії подвійного відшкодовання та просить юнію, щоби вона помогла процесуватися.

ВИБОРЧІ ВИДАТКИ ДЕМОКРАТІВ.

Вашинґтон, 2. грудня. Після остаточного звіту демократичного краєвого комітету, сей комітет видав на сьогорічні президіяльні вибори 903.908 долярів.

Він зібрав жертвами лишень 845, 520 долярів, а решту позичив. Заряд позичив був в нюйорськім банку Ню Йорк Тракт Ко. 120.000 долярів. Межи найбільшими жертводавцями виборчого фонду є Джан Раєн, Чедберн, Барух і Морґентавн. Раєн ав на невдачні сі вибори 55.000 дол.

БОЯТЬСЯ „КУРКУЛІВ"

Харківська большевицька ґазета „Вісти" з 24. X., обговорюючи справу надходячих перевиборів рад, пишуть таке: „Факти з місць свідчать, що цього року кампанія приходить при великій активности населення... Кольосальну активність і зацікавлення в перевиборах виявлять заможні ґрупи сільського населення — куркулі що намагаються за всяку ціну здобути собі право участи в виборах або перевести „своїх людей". „Вісти" накликують правительственні і партійні орґани вжити заходів, щоби не допустити до рад „куркулів" щоби вони лишилися радянськими і незаможницькими.

НЕ Є МАЛОВАЖНЕ!

Маловажним не є, в котрій годині чоловік встає рано до праці. Коли встає рано в 6-ій або 8-ій годині рано, то протягом сорок літ робить це ріжницю 29.000 годин. Так отже, що хто дві години встає скорше, той зискує в 40 літах цілих 10 літ більше часу до праці.

ЯК ТО СТОЛІТНИЙ БОЙКО ПРИЇХАВ ДО ЛЬВОВА.

Старенький господар із Синевідська, біля Стрия, Гринь Барабаш приїхав до Львова шукати якоїсь Марини. Але на свою біду не знав, як її а призвище. Зав лише, що вона жиє у Львові й й бере біля до праня". Ходив Барабаш по вулицях Львова і розпитував прохожих за „Мариною".. Казав, що як здибав би цю Марину, вона зараз поїхалаби з ним. Сердився що поліцаї не хочуть його, як слід поінформувати. Зате спроваджували Барабаша кілька разів до комісаріяту.. В-кінці його замкнули, щоб шупасом відставити до Синовідська. Барабаш уже має 100 літ добре віджиивлений, ходить скоро й говорить сильним голосом. Оповідав, що мав чотири жінки, остання вже також не жиє. Тому хотівби збрати до себе „Марину". Він думав, що Львів то такий великий, як його село. Барабаш мав 27 синів і 8 дочок, чого є вельми гордий. кількох дітей вже вмерло. Він сам має лиш три хати. Марина а котрою шукає має ткож одну хату.

ПРОФЕСІОНАЛЬНІ ОРҐАНІЗАЦІЇ

На 1. січня 1924 р. всіх орґанізованих в професіональні союзи нарахувалося на Україні 1.110.000, в тім промислових робітників 356.130 робітників транспорту — 210.657, робітників умової праці — 311.447. Загальне число орґанізованих в професіональні союзи робітників зросло проти попереднього року на 34.6 процент.

На 1. липня ц. р. по сільських місцевостях України нараховувалося 419.897 членів професіональних союзів при чому безпосредно по селах було 355.982 робітників, се значить на тих заводах і фабриках, які розкинені між селами, а також специяльно сільські робітники. На 1. серпня ц. р. було взято на облік 152.160 сільських наймитів, з них членами професіональної орґанізації робітників землі і лісу було 20.254. Сезонових сільських робітників нараховалося на 1. липня ц. р. 66.069, з них втягнено до професіональної орґанізації 30.029.

Анґлія і Німеччина заключили торговельний договір.

ЛОНДОН, 2. грудня. — Сьогодня підписано тут в британському міністерстві закордонних справ анґлійсько-німецький торговельний договір, який обіймає справи торговельні і мореплавства.

В імени Анґлії підписали договір анґлійський міністер закордонних справ Остен Чемберлейн і анґлійський амбасадор до Німеччини лорд д' Еберной, а в імени Німеччини німецький амбасадор в Анґлії др. Штамер і представник німецького фінансового міністерства др. фон Шуберт.

Текст договору буде оголощений одночасно в Лондоні і в Берліні в сю пятницю.

АНҐЛІЙСЬКИЙ ПАРЛЯМЕНТ.

ЛОНДОН, 2. грудня. — Нині отворено тут новий анґлійський парлямент для вибору голови.

Головою (спікером) парляменту вибрано Дж. Г. Витлі, котрий вже досі був на сьому становищі в трох останніх каденціях парляменту.

ЛОЙД ДЖОРДЖ ПРОВІДНИКОМ ЛІБЕРАЛІВ.

ЛОНДОН, 2. грудня. — Ліберальні посли в анґлійському парляменті вибрали Давида Лойда Джорджа своїм провідником, на місце Герберта Есквита, котрого кандидатура впала при останніх виборах.

ПЕРЕДВОЄННІ ДОКУМЕНТИ.

ЛОНДОН, 2. грудня. — Анґлійське правительство видасть небаром передвоєнні документи, які вкажуть між іншим на приготовання світової війни.

ЕГИПЕТ УСПОКОЮЄТЬСЯ.

ЛОНДОН, 2. грудня. — Британський ґенеральний комісар в Египті ґенерал Елленбі заключив порозуміннє з египетським премієром Зіварем пашею щодо вирішення теперішньої анґлійсько-египетської спірки.

На основі сього порозуміння він усунув анґлійське війско з митниці в Александрії.

Загалом в Египті вже настає повний спокій. Навіть студенти покинули демонстрації.

ПРИЗНАЛИ І НЕВДОВОЛЕНІ.

ПАРИЖ, 2. грудня. — Французькі політики й урядовці поспішилися з признаннем російської советської влади, коли признала була її Анґлія. Колиж тепер Анґлія відкинула признаннє, вони виявляють невдоволеннє, що Франція признала сю владу.

НЕМА РЕСПУБЛИКАНЦІВ В ЕСПАНІЇ.

ПАРИЖ, 2. грудня. — Сюди приїхав бувший еспанський премієр ґраф Романонес.

Він заявив тутешнім представникам преси, що в Еспанії нема републиканців і тому він не вірить в републиканську революцію в Еспанії.

Далі він осудив напади на короля Альфонса і зазначив, що аґітація проти нього виходить з Франції.

ВИБОРЧА БОРОТЬБА.

БЕРЛІН, 2. грудня. — Вибори до німецького парляменту дня 7-ого с. м.

Виборча аґітація і боротьба вже розпочалась надобре. Всі партії ведуть боротьбу з великим завзяттєм.

Вона тепер вже скристалізувалась у двох головних течіях, в републиканській і монархістичній і ведеться передівсім під сими кличами. Републиканці виступають під знаком републики, себто червоно-чорно-золотим прапором, а монархісти під давнім прапором монархії, чорно-біло-червоним.

Дотеперішня ситуація проявляє більші вигляди републиканців на побіду.

МУССОЛІНІ НЕ КИНЕ СВОГО СТАНОВИЩА.

РИМ, 2. грудня. — Премієр Муссоліні заявив усім фашістським послам, що він не гадає ані покинути свого становища ані дотеперішньої своєї політики.

ЗГИНУЛО 100 КОМУНІСТІВ.

РЕВАЛЬ, столиця Естонії, 2. грудня. — В боротьбі поліції з комуністичними заговірниками згинуло 100 комуністів.

ХОЧЕ „ВСЕ-ЕВРОПИ".

БЕРЛІН, 2. грудня. — Австрійський політик і політичний писменник ґраф Куденове-Калерґі пропаґує злуку всіх европейських держав кромі Анґлії і Росії у федерацію під назвою: „Все-Европа".

Приклонники Ліґи Народів виступають проти його пляну, але Каденове вірить, що його плян скорше удасться як Ліґа, бо він признає державам більше свобідного руху.

НАГОРОДА БАТЬКАМ ЧИСЛЕННИХ РОДИН.

ПАРИЖ, 2. грудня. — Тутешній богатий купець Коняк жертвував 40,000,000 франків французькій академії, щоби з проценту давала нагороди батькам, що мають більше як 10 дітий.

Сього року академія признала 25,000 франків лише одній родині, що має більше як 10 дітий.

ПАДАРЕВСЬКИЙ ЇЗДИТЬ.

ВАРШАВА, 2. грудня. — Гнат Іван Падеревський приїде сюди в неділю, а в понеділок вернеться до Швайцарії на довщий побут.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ .75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
В Канаді належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

Чи зворот на розумну дорогу?

У Львові відбувся дня 8-ого падолиста с. р. річний зїзд найвисшої шкільної установи галицьких Українців У. П. Т. (Українського Педаґоґічного Товариства), якої секція Рідна Школа удержує українські приватні школи.

З того приводу писала львівська українська часопись Новий Час у виданню з 6-ого м. м.:

Річний зїзд Українського Педаґоґічного товариства відбувати-меться в дуже тяжких часах для українського шкільництва. Наступ, який йшов на наші школи на протязі біжучого року, далеко не припинився. Зі всіх сторін краю приходять вісти про щораз то нові удари. Переміна українських шкіл на польські. закриванне шкіл, переслідуванне шкіл — не переводиться.

Новий "кресовий закон" про шкільництво, який хоч проголошений, не увійшов ще в житте, тому що міністерство не видало ще виконного розпорядку до того закону, — принесе українському шкільництву нові удари.

Польське міністерство, щойно опрацьовує виконні розпорядки до закону, але славний Прушинський у свому „ясновидінню" знає вже зміст тих розпорядків; обїздить наші землі; робить паради; дає інструкції.

Статут Українського Педаґоґічного Товариства накладає на УПТ. обовязок оборони українського шкільництва взагалі.

Сьогорічний Загальний Збір УПТ. мусить поважно застановитись над справою сеї оборони. Постанови його мають бути ясні й рішучі. Обовязувати-муть і головну Управу Товариства і всі кружки та управи наших шкіл.

В початках свого істновання УПТ. головно творило й опікувалось українськими приватними ҐІМНАЗІЯМИ. Тепер ґімназії та прочі середні школи почасти усамостійнились. Головна увага УПТ. звернена на школи НАРОДНІ. Підносяться вже голоси, щоб зовсім усамостійнити приватні наші середні школи, а навіть щоб постепенно ліквідувати середні школи УПТ., а на їх місце творити українські ФАХОВІ — ТОРГОВЕЛЬНІ ТА ПРОМИСЛОВІ ШКОЛИ. Говориться про сі фахові школи у нас дуже богато; робиться дуже мало.

Загальний Збір повинен вирішити і се основне питанне. Колиб рішено творити фахові школи, то се поставило-б на дневний порядок питанне про ОСНОВНУ РЕОРҐАНІЗАЦІЮ У. П. Т.

Творенне приватних НАРОДНІХ шкіл повинно теж відбуватись по певному пляні.

Удержувати українську приватну народню школу в українському селі, де істнує публична школа удержувана нашими податками, се подвійна витрата національного майна. Публична школа в українському селі мусить бути українська. Приватні українські народні школи мусять бути утворені й удержані у всіх місточках і містах на наших землях, де польонізаційна небезпека дійсно істнує.

УПТ. бореться з постійними недоборами. В останніх місяцях навіть нужденні платні учительству шкіл УПТ. не могли бути виплачені. Недбальство українського громадянства, чи хибна орґанізація тому винні? І на се питанне повинен дати відповідь загальний збір і найти вихід з того положення.

* * *

До сього слід завважити, що з тих уваг львівської часописі видно, що в старому краю зачинають розумно думати про завданне тамошніх українських шкіл.

Поки наша Галичина, Волинь, Холмщина і Полісся під Польщею, поти Українці у своїх ҐІМНАЗІЯХ, за свої гроші зі складок, виховують ДЛЯ ПОЛЬЩІ ПОЛЬСЬКИХ УРЯДНИКІВ, слуг тої польської державної машини, котра має служити для удержування ярма над українським народом.

Длятого розумнійше покинути удержувати приватні українські ґімназії, а удержувати приватні українські РЕМІСНИЧІ, ПРОМИСЛОВІ І ТОРГОВЕЛЬНІ ШКОЛИ, бо ті дадуть не польських урядовців, а независимих українських ремісників і промисловців і купців які поволи відпольщать українські міста і знову повернуть їм стародавній український характер.

З того ще не виходить, аби Українці в нашому старому краю під хвилевою окупацією Польщі зовсім покидали ґімназії і туди не давали своїх дітий. Ні, і до ґімназій треба давати молодіж, щоб на час перевороту не були самі Поляки урядовцями в нашому краю, але щоби були й Українці, котрі до того поможуть. Але на се вистарчать покищо ті школи, які удержуються з українських податків. Жертви слід обернути передівсім на фахові ремісничі, промислові і торговельні школи, які дадуть містам незалежних міщан, основу для українського промислу і торговлі та для українських фінансових інституцій. Вони поможуть унезалежнити, збогатити і скріпити український елемент по наших містах, а тимсамим доконати їх українізації.

Длятого зворот до шкіл фахових розумний і здоровий.

СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ПРЕСА

Спостереження та уваги.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

III.

Оглядаючись тепер на ті минулі часи, коли протягом семи літ наша „одинока щоденна" повільно але невблаганно занепадала, я не можу не признатись, що **значна частина вини падає на нас,** тіснійших співробітників і членів редакційної колеґії.

Узброєний досвідом наступних літ, я тепер бачу, що ми всі помилялись, уважаючи ту мертву точку, на якій ниділа „Рада", за щось стихійне, неминуче, за щось таке, що лежить поза межами нашої волі й наших можливостей. Через три роки Україна показала, що вона може спожити не три тисячі а сотки тисяч і міліони примірників часописей та книг! Не з землі ж ті читачі повиростали — істнували вони й раніше. Значить, ми свого часу не зуміли до них підійти.

Правда, нас до читача не пускали. Нам насильно перешкаджали. Між нами й нашим природним читачем-селянином (розумію під цим і сільського інтеліґента) стояв **всесильний стражник.** Але три тисячі примірників усе-ж таки розходилось, і з того чимало на село. Значить, **була** дорога на село, **був** шлях до читача. Значить, помилка мусіла бути на нашім боці.

І вона була. Основна й найбільш фатальна помилка полягала в тім, що ніхто з нас, не виключаючи й видавця та головного редактора, ґазетної справи **практично** не знав. Серед нас не було ні одного журналіста-практика. Ми всі прийшли до ґазети „від плуга": Хто з університетської лавки, хто з якої-небудь служби, хто з учительського кабінету, хто з тюрми. Але про журналістику як про **фах,** про особливу **науку,** ніхто з нас найменшого поняття не мав.

Серед нас були добрі публіцисти, непогані економісти, не аби-які знавці мови, але **ні одного журналіста.** А це річі зовсім ріжні.

Чикаленко, Грінченко, Єфремов, Матушевський, Леонтович та инші, приступаючи до видання ґазети, були переконані, що це зовсім не така хитра штука. Досить, думали вони, **скопіювати форму** московських ґазет, надихати її українським змістом — і ґазета буде готова. Але, крім форми, є ще щось: **є внутрішній механізм,** який треба знати **досконало,** від А. до З. Цей внутрішній механізм, який є правдивим життєвим нервом ґазети, вічно оновлюється, щодня міняє свою форму. Він такий самий ріжноманітний, як саме життя.

Щось подібне нікому з нас і не снилось. Ми всі були щиро переконані, що досить написати передову статтю, огляд преси, малий і великий фейлетони потім настригти хроніку й віддати це все до друкарні — й буде хороша ґазета. І ми писали передові та всякі инші статті, „оглядали" пресу, давали дотепні малі й глибокі великі фейлетони, завзято стригли хроніку — а ґазети все не було, не тільки хорошої, але й взагалі ніякої. Тоб-то ми думали (а „пан" може ще й сьогодня думає), що ґазета була, але в дійсности це були... щоденні альманахи.

А читач — він хитрий! Навіть наш простий, малописьменний читач не дасть себе одурити й всунути собі в руку альманах замісць ґазети. Він **інстиктом** відчуває, де беться живчик, а де його нема.

А в нас живчик не бився. Ми акуратно сходились о десятій рано й розходились о третій пообіді, писали скільки кому положено й серйозно думали, що робили ґазету. Ніхто з нас ніколи не заглядав до друкарні, не мав поняття про те, як складається, верстається й друкується ґазета, як виконується інформаційна служба. Ми не знали, що то значить спішити, не спати, не доїдати, вічно жити з напруженими нервами, вічно мати трохи горячки в крови, вічно почувати себе скрученою пружиною...

Для нас це все була хінська грамота. Але читач не дав себе одурити. Ті три тисячі, що предплачували „Раду" й залишились їй вірними до останнього дня — це були не українські читачі, а **українські патріоти.** Вони посилали по 6 рублів річно не через те, что „Рада" їм була потрібна, як ґазета а єдине для того, **щоб піддержати національну справу.** Вони це робили не для приємности, не для задоволення своєї потреби в ґазеті, а **виключно з обовязку.** Вони не заглядали до „Ради" цілими тижнями, читали для задоволення своєї потреби яку-небудь московську ґазету, але передплату посилали. Національний обовязок.

Широка маса читачів подібними міркуваннями кермуватись не може. Вона вимагає за свої гроші відповідного еквіваленту. „Рада" такого еквіваленту не давала, бо поруч з нею необхідно було читати ще яку-небудь московську ґазету. А не могла вона того еквіваленту дати не через те, що коштів не було, а через те, що **не було українських журналістів.**

Радянин.

ДОЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ ВЧИТЕЛЬКИ

Львівський Новий Час пише:

Склалась жахлива подія.

У Львові, на Личаківській дільниці, в школі УПТ. ім. Князя Льва впала дня 29. жовтня с. р. учителька К. вчасі науки на землю. Перестрашені діти дали знати директорці школи. Зателефонували за ратунковим поготівлем. Приїхав лікар і сконстатував: Наслідком виснаження орґанізму учителька папала в анемію і в нервовий розстрій. На пів непритомну відвезено домів до старенького хорого батька, якого та учителька удержує...

Це другий випадок. В 1921 році в травні, померла учителька школи УПТ. ім. Грінченка у Львові на Городецькій дільниці, бл. п. п. Білобрам. Тоді лікарські оглядини сконстатували, що смерть наступила наслідком виснаження орґанізму з причини лихого віджвилення (недоїдання).

Так діється у Львові. А на провінції? Є школи УПТ., де до недавна учительки побирали по 50 золотих (10 долярів) місячно. Є школи УПТ., де досі не виплачено ще учителям за вакації а нині вже падолист!...

І це діється в той час, коли йде важка, завзята й затяжна культурна боротьба о душу української дитини, боротьба о „бути чи не бути". І можнаб вимагати від суспільности, щоб вони тих своїх воїнів, які серед найтяжших обставин стоять в перших рядах тієї боротьби, гідно піддержувала морально й матеріяльно.

Ми не сміємо допустити до того, щоб ідейне учительство наших приватних шкіл падало знесилене на своїх позиціях. Українське громадянство, українські орґанізації, мусять негайно зложити тільки, щоби Головна Управа УПТ. могла забезпечити працівникам „Рідної Школи" у Львові і в краю бодай стільки, що необхідне для життя.

НАРЕШТІ ЗВАЖИЛИСЬ!

Уніфікаційна політика московського центру починає так далеко заходити, що з „самостійности" союзних републик нічого не лишається. Це починають помічати і в Харкові й несміливо ремонструвати. Характеристичною під цим оглядом є статтєя П. Солодуба, в харківських „Вістях" з 7. X., п. з. „Практика нашого законодавства", кяа призначається у вазі сесії Всеукраїнського Виконуючого ..омітету, що почалася в Харкові 8 жовтня.

„Де-далі компетенція союзних републик і союзних орґанів робиться виразнійшою, — починає свою статтю Солодуб — та на жаль на підставі широкого тлумачення конституції Союза ту компетенцію звужується в законодавчій практиці. На протягу року були випадки і безпосереднього нарушення конституції, а маємо багато фактів, які, не нарушуючи конституції безпосередно але толкуючи її в широкому розумінню, відбирають у републики те, що раніш було її правом".

Далі Солодуб розповідає докладно історію з пляном державного страхування на Україні який виробили для України відповідні державні установи, а який, з огляду на відмінні українські відносини, значно ріжнився від такогож пляну в Росії. Але союзні органи не взяли на увагу відмінних українських обставин, вироблений і принятий українськими орґанами плян відкинули, а виробили свій плян, однаковий для цілого Союза.

„Головне Управління (союзне) — пише Солодуб — не визнаючи національних особливостей України проводить ідею єдиного тарифу для всього Союза. Чи потрібно нам таке унітарне господарювання? Адже ж сила всієї революції полягає в діференційованому підході до кождого явища, а не в тім, щоб усіх підстригати на один лад. Хіба-ж ми рота салдат царських часів? Адже ж ми складна держава — Союз радянських соціялістичних републик!"

Відмічає Солодуб також дуже характеристичні „неточности" термінольоґії, якої уживають союзні органи на означення держави, де якось непомітно щезає її союзний характер і вона робиться унітарною державою, з якимись там автономними републиками, які означають те саме, що 56 ґуберній, як колись в старій Росії.

„Хотілосяб думати — каже з цього приводу Солодуб, — що це тільки не точність у виразах, бож відомо, що РС..РР, Україна й БСРР. не є автономні републики, а републики самостійні, частини Сбюза", тимчасом „Держстрах", „для удобства управління", прирівняв їх до ґуберній. Це увага до національних особливостей кожної републики, недбайливість та неохайність у складанні актів, — „згірдливе відношення до побуту, мови, звичаїв колишніх пригнічених надій", як говориться в тезах резолюції 12 зїзду партії.."

А може й щось инше. І те инше скорійше виявилось би, як би Солодуб взяв для ілюстрації „неточности" у термінольоґії і неуваги до українських особливостей не справу страхового пляну і страхових тарифів, як напр. такі справи, як територіяльне розмежування між союзними републиками, справу територіяльного війська, бюджету, трестів, економічної політики взагалі на цих прикладах лекше булоб зрозуміти оту „неохайність у складанню актів".

Всеж добре, що в Харкові зважуються такі справи порушати. Це є знак, що московський централізм починає викликувати тут невдоволення, що для Харкова „союзна держава" не є порожній звук і що обмежених союзною конституцією рамцях він хоче мати своє власне слово. Тільки те слово щось дуже слабо й несміливо звучить...

А. В.

НАША ҐАЗЕТНА НУЖДА

(Допись з Німеччини).

На 8 міліонів Українців у Польщі маємо один одніський дневник „Діло" у Львові. „Діло" виходить раз на день, у форматі трохи більшім ніж половина американської „Свободи", в обеві 4 сторінок, себто одно число „Діла" трохи більше ніж пів числа „Свободи". До того воно часто-густо світить білими латками, дякуючи цензурі. Кожде число носить одиноку в культурному світі надпись: „По конфіскаті другий наклад". Ся надпись нібито належить до титулу і без нього годі собі уявити „Діла". „Діло" не може собі позволити на більші розміри і ратується в той спосіб, що спору часть матеріялів друкує дрібним друком. „Діло" се показник, як стоїть преса на Західній Україні. Бореться о своє істнованне не тільки з цензурою і взагалі з чужою владою, але і зі своїм власним суспільством, котре дає йому заледви декілька тисяч передплатників.

У Німеччині кожде місточко, навіть кількатисячне, має свій дневник, а деколи два й три. Коли я 1915 року жив у Раштаті, виходили там два дневники. Кождий, крім звичайних дневникарських матеріялів друкував якийсь новий роман і під неділю давав літературний додаток. А Раштат мав кілька тисяч мешканців.

В більших містах в Німеччині кожда партія має свій щоденник орґан, а деякі з тих провінціяльних органів, як ось „Франфуртер Нахріхтен" або „Кельніше Цайтунґ" мають світову славу.

Найбільше німецьких дневників виходить у Берліні. Деякі по кілька разів у день, з ріжними назвами, окремо для Берліна, а окремо для провінції.

Найдешевший берлінський дневник се „Морґенпост"; коштує 2 марки 40 феників у місяць. Що дня, крім фейлетону дає 4 сторінки літературного додатку, з повістю, новелею, віршами, й цікавими розвідками з ріжних ділянок знання. В четвер крім осібного літературного додатку дістають передплатники гумористичну часопись „Брумбер", а в неділю число „Морґенпост-у" має 50 сторінок з рисунками, модами і т. д. Все те за дві марки і сорок феників у місяць (пів доляра).

Але чому так дешево? Бо „Морґенпост" має пів міліона передплатників ще з надвишкою, малою, але може й більшою ніж сума передплатників усіх українських ґазет на світі! А „Морґенпост" ще не найбільший дневник...

З чим же нам показатись у світі? І ми хочемо щоб нас мали за культурних людий і числилися з нами. Але з ким? Число народу ніколи не імпонує. Імпонує його енергія, його працездатність, те що народ творить. От що! Показчиком тої енергії є нині преса. А наша преса яка? Аж сором погадати. А хто винен? Брак читачів.

Б. Л.

ЯК ПРОВАДИТЬСЯ УКРАЇНІЗАЦІЯ

В київськім „Большевику" знаходимо ряд дописий, як стоїть справа в поодиноких орґанізаціях і підприємствах.

„Справа українізації, пише Г. Лишак в ч. 230. „Большевика" з 9/10., стоїть руба. Але цього не усвідомив гаразд наш актив, передові комсомольці. Коли відбувалися загальноміські збори активу (у Київі), тов. Раїсов від політосвіти Ґубкому подав у біжучих справах інформацію про українізацію активу. Збори з якоюсь байдужністю ухвалили українізуватися... Ґубком КСМУ повинен в порядку союзної дисципліни запропонувати кожному осередкові українізуватися. І не так, як українізуються тепер у нас в осередках і райкомах, — посадять напр. керуючого справами або секретаря Українця, що тільки пише протоколи українською мовою, і все, — а щоб вивчили мову..."

В тім же числі „Большевика" робкор Антонюк оповідає, що „в першій ділянці тяги (на залізниці, мабуть у Київі) ні лекцій, ні гуртків, ні курсів української мови. Взагалі нічого не робилося в справі українізації. „Большевик", як найбільший чинник українізації та змички з селом, місцевим комітетом не передплачується і не рекомендується робітникам передплачувати, а навпаки гальмується справа з передплатою". Далі оповідається, що гроші призначені на передплату „Большевика" попали до місцевого комітету і там застряли. „Вже тиждень робітники питають за ґазетою, скаржаться, протестують, та не помагає. Взагалі тактика нашого місцевого комітету відібе охоту від українізації."

На якійсь цукроварні, названій іменем Маркса, пише робкор, Правдивий, в ч. „Большевика" з 18/10., завком і інші орґанізації ведуть діловодство по українськи, але „всі лекції й реферати читаються виключно по російському, за винятком учителів. Книги для клюбу виписуються переважно російські. Зі вступом до правління робкопу головного бухгальтера контори цукроварні т. Білінського почалася русифікація, скасовано українську бухгальтерію."

Істнують курси української мови, але найважнійші риби на заводі, — завідуючий клюбом, завідуючий бібліотекою, голова заводського комітету, адміністратор заводу, бухгальтер, аґроном — курсів не відвідують, хоч української мови не розуміють.

НА ПОМІЧ УКРАЇНСЬКИМ ДІТЯМ

Рідна Школа із Західної України кличе о поміч!

Поміч потрібна негайно!

Як помогти?

Нехай кожде українське товариство в Америці на найблизшому мітінгу ухвалить від себе допомогу в сумі від 5 до 25 долярів і зараз вишле на Рідну Школу до Обєднання.

А кождий свідомий Українець і Українка нехай вишле НЕЗАПЛАЧЕНИЙ досі народній податок за 1923 і 1924 до Обєднання, в сумі 6 долярів.

Тоді Обєднанне вишле зовсім вистарчаючу допомогу до старого краю на українські приватні школи і на оборону сих шкіл усіми можливими способами.

Спішіться, бо пізно іноді значить запізно!

Допомогу посилати через Обєднанне на адресу:

OBYEDNANNYE, 847 N. Franklin St., PHILADELPHIA, PA.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

Ланкастер, Н. Й. Це мале місто віддалене від міста Бофало, Н. Й. около 12 миль. Українців тут мешкає близько 40 родин. Майже всі походять з Лемківщини. Мають свою церков (деревляна), яку побудували 1918 р. і є вже виплачена. А чого конечно потрібно є їм то того не мають, а це є народного дому та школи, бо дітий в шкільнім віці є около 90.

Вже два роки справу будови щодо будинку розбираеся на зборах парохіяльних як також на братських, але трудно зачати будову, бо фонди які до цего часу зложили люди, суть невистарчаючі навіть зачати будову, бо матеріял є дуже дорогий. А більша часть громадян до цего часу незложили цілий фонд який обовязались зложити.

Сим часом відбувся тут Базар з чого дохід був призначений на сю будову. Базарем трудився богато о. Іван Жук з Бофало, Н. Й., котрий сю парохію обслугує.

Щодо робіт, то роботи тут ідуть не дуже добре. Тільки одна шапа що направляє залізничі льокомотиви Н. Й. С. Ко., робить кождий день. Тут роблять по 8 годин денно і більша часть наших людий тут працює. А решта то є фандри то дуже слабо роблять. Але наші люди всі роблять. Більша часть наших людий мають свої власні доми.

Тими часами 3-ох наших Українців заложили до спілки штор і бучерню. Сі суть перші бизнесмени наші цего рода в цій місцевости.

Товариств є тут 2. Бр. св. Василія Вел., від. 87 У. Н. С. заложено 1905 р., яке числить членів дорослих около 60 а в молодечім департ. також 60 дітий. Маєтку Бр. має около $1,400. Вразі каліцтва платить Бр. $5.00 тижнево членови від першого дня, а як член захорує звичайно то за перший тиждень не платить, тільки за другий і далі поки член не виздоровіє. І є відділ У. Р. С.

Народний податок складають члени на зборах місячних Бр. від. У. Н. С. Майже всі члени сей податок платять та сим способом вказують, що незабувають про свою дорогу вітчину Україну.

М.

Рочестер, Н. Й. В нас зорганізована українська евангелицька громада, провідником котрої є О. Нижанковський, брат о. Нижанковського, якого замордували Ляхи. В громаді ведеться просвітна і моральна робота, є хор ім. Кошиця, котрий співає дуже гарно, доказом чого суть оголошення і наголовки по американських часописях. Кромі сего, сей хор запрошують американці до своїх церквей та любуються його співом і народними строями. Поза се провадиться діточа школа в котрій діти учаться свого рідного і музики, при сім помагається також старшим при доставанню горожанських паперів. Правда, де не котрі наші дивляться на нас кривим оком за те Американці шанують нас і люблять нашу пісню.

Х.

Олієн, Н. Й. Українці в нашій місцевости, мимо ріжних драчок на місцеві ціли, незабувають і на загально народну ціль дати дещо. На минувшім мітингу Тов. Запорожська Січ ухвалено зробити баль, з котрого прихід має піти на Укр. Університет у Львові.

Баль відбувся дня 22. падолиста і мимо дощу котрий падав цілий вечер, людий було досить.

Чистого приходу прийшло 22 дол. і 20 ц., котрі вишлеться на призначену ціль через Обеднання. Ми стоімо на становищі, що нам інтелігентів потрібно як найбільше, тож рідні школи відопремо зі всіх сил.

П.

ДОПИСІ.

ВУДГЕЙВЕН, Л. АЙ.

Ставаймо американськими горожанами.

„І чужого научайтесь,
Свого не цурайтесь".

Так кликав до нас незабутний наш ґеній Батько Тарас. Він бачив, що богато з нас, покидаючи кордон рідної землі забували за рідний край, ба навіть рідної мови і пісні цурались; ішли в чужину, де збували дорогий час в ріжних закутинах одинцем, та ставали лише тягарем для другої країни. Та вони нічо доброго не зробили, ні для рідного краю, ні для тої держави, в котрій знайшли собі притуловисько. Йому шкода було тих братів, котрі марно пропадали самі та дітям своїм не розказали, що вони за одні, та чого їх доля загнала в чужий край. І ще нині богато є таких, що самі незнають що вони є; і чужого не научилися і своє забули; і до нині вони суть лише рабами, з котрими чужинці не хочуть говорити і не можуть хотяй би хотіли, бо не знають їх мови. Щоби вже раз скинути зі себе те рабство, щоби вже раз стати на рівні з рівними, нам треба учитись чужого і свого не забувати. Щоби научитись чужого нам треба орґанізуватись, а відтак щобисьмо мали право з ними говорити намтреба бути з ними рівними, а рівними можемо бути тоді, коли будемо мали то саме право що кождий горожанин. Коли ми є в Америці і хочемо з Американцями говорити, чи в своїм власнім інтересі рідної землі, то мусимо бути добрими горожанами американськими, та мати силу, з котрою вони моглиби числитись. Таку силу можна створити лише через зорґанізовання американських горожанських клюбів; вибирати горожанські папери і учитися їх мови, а тогді навіть моглибисьмо забирати виднійші місця в американськім життю, так як другі народи робили і роблять. Ці народи використали нагоду світової війни і богато помогли своїм старим батьківщинам. Хто збудував Польщу, Чехо-Словаччину, Литву і др. А хто нас віддав в неволю? Ми самі; кождий мусить відповісти, тому, бо не старалисьмося бути нарівні з рівними, щоби стати в обороні Рідного Краю. Ми лише тільки скористали, що пізналисьмо, що в нас нема сили без орґанізації; тому тепер ми допервა зачинаємо іти вперед і орґанізуємося, творимо сили, щоби відтак малисьмо право таке як другі народи мають, бо лутше пізнійше, як ніколи. Не забуваймо, що орґанізація, це сила, а сила творить діло.

Цю важну справу орґанізації горожанських клюбів зрозуміла наша громада і за почином д. М. Шустакевича засновано в нас такий американський горожанський клюб, до котрого вступило около 30 членів. Всі ми спільно взялися до діла і стараємося як найскорше стати повними горожанами Америки, котра дає нам притуловище на своїй земли.

Перші орґанізаційні збори відбулися дня 30. жовтня, на котрі явились громадяне з Вудгейвен і Джемейки. Збори отворив д. Шустакевич, пояснив нам їх ціль і значінне, а відтак покликає на бесідника представника з У. М. С. А., котрий зясував нам широко значінне американських горожан для Америки і для їх родинного краю. Справді дуже дивно було, як то чужинець широко знав про нас, як він говорив нам в анґлійській мові про наш рідний край, про нарід, його богацтва землі і історичні, загально сказати розказував нам цілу нашу історію від найдавніщих татарських нападів аж по нинішні часи, закінчуючи свою бесіду поезіями Тараса в анґлійськім перекладі. За це публика нагородила його бурею оплесків. Відтак покликано на бесідника дра Лонгина Цегельського, котрий в рідній мові обяснив нам значінне Українців як горожан в американськім життю, та діло, яке можна зробити для рідного краю. Заохочена публика обдарована його бурею оплесків. Відтак д. Шустакевич, секретар гр. Чорний, касієр гр. Великанович Д. Зараз почато впис членів і збірку вкладок. Зібрані, підбадьорені духом до дальшої праці, розійшлись домів. Діло лише зачато, а американська публика вже заінтересувалась нами, бо зараз помістили місцеві анґлійські часописі довші статті про українську кольонію на Вудгейвен і Джемейці. Вже вони почали пізнавати, що і ми маємо силу, що кромі Італійців, Ірляндців, Чехів, Поляків і Українці мають видне місце на американській земли. Тому побачили ми самі що коли є в нас оота до праці то і Америка нам поможе; лише треба мати охоту і витревалість в праці, а діло буде довершене.

Колиби ми перед війною булй мали богато такий орґанізацій, то певне і справа наша булаби інакше вийшла на мировій конференції. Згадаймо лише Лігу Американських Горожан з Ню Йорку, Філядельфії, Пітсбурґа. Їх мала сила в порівнанню до числа українського населення в Америці, а скілько вони добра вже зробили для рідного краю, кілько вони світови дали до пізнання що ще живе якийсь нарід український, який має право до своєї землі і право до рішень на міжнародній арені. Пригадаймо собі хотьби висилку делеґата до Білого Дому, а вже заговорено про це на мировій конференції. Чи можемо це можемо це зробити одинцем? Ніколи. Тому памятаймо, що лише через американскі горожанські орґанізації можемо помочи в першій мірі собі а відтак Рідній Країні. Тому всі як один ставаймо членами горожанських клюбів, вибираймо перші і другі папери, ставаймо американськими горожанами..

В. Цісик.

ГЕМТРЕМК, МИШ.

Свято першого падолиста.

Падолист минув. Українські часописи в Америці, з якихсь то причин, дуже мало приносять відомостей, де і як святковано сього року, отсе так важне, для нас Галичан „Свято 1-ого падолиста".

Чи дописувателі спізнились? А може в богато місцевостях не святковано? А колиб так справді було, то дуже сумне. Чому так моглоб бути? Чи може вже вийшло з моди? Думаю що се найбільше свято нашого народу, повинно рік-річно, святкуватися, щоби помянути тих героїв, що полягли, за їх велику віру, з котрою йшли в бій з ворогом, щоби здобути свою, незалежну державу. Та ще й щоби вшанувати, ті всі муки, терпіння, тих всіх, скитальців що ще й досі по всіх усюдах, скитаються. Такі свята будуть більше утверджувати ту велику думку до своєї самостійної держави, будуть більше обєднувати нас всіх, в одну велику громаду.

В Гемтремк святковано день 1-ого падолиста на 9-ого.

На Службі Божій і панахиді за полягли героїв, Січовики стояли врочисто в одностроях. Щирі слова о. Добротвора до народу пригадали нам великий момент.

Вечером відбувся гарний Концерт в галі „Української Хати", Січовиків і тов. Котляревського, під батутою А. Стиславського. Реферати. дра О. Назарука, дра Гриневецького, дра Кібзеяі других.

Нарід вислухав з великою повагою і з правдивою тугою за тим, що ще так недавно минуло.

Нарід піднесений духово, зрозумів, що не дробитись, а гуртуватись треба всім до дальшої праці і змагати в тім напрямі, який нам пригадує перший падолист. А як станемо всі, то певно, що доведем до цили започату роботу тими, котрим не довелось. Наша повинність її продовжати аж доти, поки не настане справді своя українська держава.

З концерту післано до Обеднання на допомогу краеви $120.00, а на Січову пресу $50.00.

WOONSOCKET, R. I.

Подаєсь до відома всім інтересованим, що вислід виграваки у Thanksgiving Day, на дохід укр. кат. церкви св. Арх. Михайла, був слідуючий:

1) Автомобіль-Buick, вартости $1883 виграла Дорка Томчук, Українка, 184 Sales St., Woonsocket, R. I. № 2,920 Series B.

2) Радіолю, вартости $500, виграла якась Emelle Gagnon, Француженка (?). № 1341, Series C. Згадана особа не подала числа улиці ані міста. Хтоби знав за неї, зволить виказатись купоном, а радіолю перешлемо.

3) $20.00 золотом виграла Анна Щолкоц, Польма, 30 Jeffers Street, Woonsocket. № 2919 Series B.

282 Церковний Комітет.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

НЮ ЙОРК, Н. Й. Укр. Тов. Жереб. Любов, від. 144, повідомляє, що мітинґ місячний відбудесь о год. 8.30 вечером в суботу, дня 6. грудня, в Укр. Нар. Домі, 217 Іст 6-та ул. Суть важні справи до полагодження. Не явившийся член заплатить кари $1.00, а урядник $2.00. Р. Федун, предс.; Михаїл Ямка, секр.

ПАТЕРСОН, Н. ДЖ. Тов. Ім. Т. Шевченка, від. 64, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що річні і місячні збори відбудуться в суботу, дня 6. грудня, о годині 6.30 вечером, в гали під ч. 435 Мейн ул. в Петерсон. Обовязком кождого явитись на сих зборах і вирівнати всі свої залеглости. Котрий член не виконає сего, вератить право до голосовання і вибору. — Д. Ридчук, предс.; Т. Ничка, кас.; М. Сас секр.

БРУКЛИН, Н. Й. Бр. Пресв. Тройці, від. 203, повідомляє всіх своїх членів місцевих і позамісцевих, що річні збори сего Бр. відбудуться в суботу дня 6. грудня с/р. в гали церковній, точно о годині 8. вечером. Залягаючі з вкладками члени мають свої вкладки до сего часу вирівнати. Будем принимати членів до братства і дітий до У. Н. С. без вступного. Позаяк суть дуже важні справи до порішення, зволять проте всі члени і урядники явитись під карою в статуті означеною. По вичерпанню справ біжучих відбудуться вибори урядників на рік 1925. — Мих. Шипот, предс.; Володимир Яськевич, секр.

САВТ БРУКЛИН, Н. Й. Бр. св. О. Николая, від. 293, повідомляє всіх своїх членів місцевих і позамісцевих, що річні збори відбудуться в неділю, 7. грудня с. р. о годині 11. перед полуднем в гали каплиці св. О. Николая ч. 157 — 18 улиця. На ті збори мають явитися всі члени і членкиці під карою в ухвалі назначеною. Проситься всі залеглости вирівнати. Будем принимати в члени братства і до У. Н. Союза мущин, женщин і дітий без вступного. Маємо важні справи до полагодження, а прикінци зборів відбудеся вибір уряду на рік 1925. — С. Нигрич, предс.; Гр. Чоподайло, секр.

НАЯҐАРА ФОЛС, Н. Й. Бр. Покр. Пресв. Богородиці, від. 351, повідомляє своїх членів, що річний мітинґ відбудеться дня 7-го грудня в неділю о годині 2-ій пополудни в Парафіяльній Гали. На тім мітинґу мається вибрати уряд на рік 1925. Не явившийся член буде караний після статута, яка в нас нікому не дарована. — Іван Борак, предс.; Мих. Гупайло, секр.

ЧЕСТЕР, ПА. Тов. Запорожська Січ, від. 388, повідомляє всіх своїх членів, що річні збори відбудуться дня 7-го грудня, в неділю зараз по Службі Божій. Кождий член мусить бути присутний на сих зборах, бо буде вибір нового уряду. Не явившийся член на сих зборах підлягає карі одного доляра.—А. Білинський, предс.; П. Огар, секр.

ШІКАҐО, ІЛЛ. Бр. Рождества Пр. Богородиці, від. 259, відбуде річний мітинґ дня 7. грудня в неділю, о год. 2-ій пополудни в українській гали під ч. 4950 S. Paulina St. Проситься усіх членів висше згаданого Бр., щоб прибули на сей мітинґ, бо є важні справи до полагодження і буде вибір нового уряду на рік 1925. Щоби члени висше згаданого відділу не платили по доляру кари повинні явитися на сей мітинґ. — Олексей Олешко, секр.

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ. Тов. Зап. Січ, від. 206, повідомляє своїх членів, що мітинґ адзвичайний відбудеся дня 7. грудня о годині 1.30 пополудни. Мітинґ є тим важний, що маєся вибрати новий уряд на рік 1925. На тім мітинґу будесь принимати до Тов. і до У. Н. Союза без вступного. Ще оден місяць і ювилейна кампанія У. Н. Союза скінчиться, а ті, що зволікали з приступленнем до У. Н. С. останить знов позаду. Тож не зволікайте, а приходіть на мітинґ, вписуйтеся самі, свої жінки і діти, бо ніхто не знає, чи він в 1925 році буде між живими, а тоді його родина лишиться як босий на снігу. Кождий член чи урядник, неявившийся на мітинґу, буде мусів повинуватися статутови. — І. Затонський, предс.; В. Коцюбінський, кас.; В. Бурак, секр.

КАРНЕҐІ, ПА. Тов. Українська Січ, від. 136, повідомляє своїх членів, що річний мітинґ відбудеся дня 7. грудня в гали парохіяльній під ч. 220 James St., о годині 1. пополудни. На тім мітинґу секретар перечитає справоздание з цілого року, доходи і розходи. Таксамо котрольна комісія здасть справоздание з цілого маєтку товариства. Будесь вибирати новий уряд на рік 1925. Кождий член має явитись на тім мітинґу і вирівнати свої довги. Не явившийся член заплатить кари 50 ц., а урядник $1.00. Таксамо будесь принимати нових членів без вступного до У. Н. Союза. Кождий член най старається припровадити нового члена зі собою, бо тепер найліпший час ставати членами У. Н. Союза, найбогатшої орґанізації в Америці. — Лука Кравчишин, предс.; Йосиф Сус, секр.

ЖАРТИ

На балю.

— Щож це? Бачу, що ти ні разу не наблизився нині вечір до твоєї жінки?

— Алеж любий товаришу! Я тут сьогодня виключно для своєї приємности.

Напад бандитів.

Бандити напали на мешкання кавалєра.

— Що це за один? — питається нападений.

— То не один, нас тут трьох. Шукаємо гроший.

— А то добре. Панове, як найдете що, дайте мені бодай трохи, бо я не маю ні цента.

Його бажанне.

— Чи ви чули вже як грає ця пані?

— Досі ще ні.

— Ви мусите послухати — вона чарує музикою. Робить із фортепяном що захоче.

— Так?! Коли дійсно так, то хай зробить, щоби фортепян зник.

Легке завдання.

— Можна додавати лише однакові річи — пояснює учитель ученикам. — Отже не можна додавати одну вівцю й одну корову. Це в сумі не дало би ні дві корови ні дві вівці.

Тут встає цікавий школяр:

— А в нас дома можна. Мій тато додає до літри молока літру води і продає дві літрі молока.

A CONTO.

Управитель вязниці (до звільненого арештанта): Прикро мені, через помилку задержано вас в арешті тиждень за довго. Ви ще тамтого тижня повинні були вийти на волю.

Арештант: А, то нішо. Можете відчислити мені цей тиждень на слідуючий раз.

Вірний пес.

— Ви продали мені пса і казали, що він дуже вірний. А він уже тричі втік від мене.

— Ну, чи не є це доказом вірности?

Гордий на своє ремесло.

Судля: Яким інструментом побили ви обвинувачуючого?

Обвинувачений (гордо): Ніякогісінького. То все була ручна робота.

В розгарі урядування.

Подорожний плюнув із поїзда, що саме віздить на стації й поцілив начальника стації.

Начальник: Чоловіче, щастя ваше, що я стояв тут. Колиб ви були плюнули на плятформу, мусіли би ви заплатити пять долярів кари.

Дипльомат.

Різник: Ну, хлопчику, що тобі дати?

Хлопець: Два фунти воловини, але прошу не давати занадто мягкої!

Різник: Щож це? Ти мав би принести до дому тверде мясо? То було би цікаве!

Хлопець: Бо як занадто мягке, то тато зїсть цілу печеню, а мені не останеться нішо!

Підвишка.

— Алеж слухайте! Таж ви числите значно висші ціни!

— Так, пане, підчас концерту ціни підвисшені на трицять процент.

— Так?! То прошу мені подати вечеру щойно на павзі.

YORKVILLE, O.

Дня 9. грудня майнерські робітники в нашому місті будуть вибирати юнійних урядників до майнерської юнії, а також до підвладних дистриктів ч. 5 і ч. 6. Імена кандидатів суть слідуючі:

International:

For Pres. Geo. Voyzey
For Vice-Pres. Artley Staples
For Sec'y & Treas. Jos. Niaring.

Sub. District 5 of Dist. 6 U. M. W. of A.

For Pres. J. J. Hoge
For Vice-Pres. Frank Blahovec
For Sec'y & Treas. John Gross
For Executive Board Members: Con Ocraska, Fran. Sepicz.
For Auditors and Credential Committee: Joe Kobylack Jr., Daniel Spehar and Jack Costel.
For Trustees of Miners Temple: John Buksa, Dominick Sambucco.

Вище згадані кандидати суть широко знані як робітничі провідники юнійних майнерів і тому кождий повинен голосувати на них 9-го грудня.

282 **Член U. M. W. of America.**

ПОЗІР! ПОЗІР!

Сим подається до відома всім нашим читачам, що присилаючи до поміщення ріжні оголошення до часописи „Свобода", треба рівночасно враз з оголошеннями присилати і належитість за них. Щоби читачі могли орієнтуватися яка належитість має бути прислана враз з даним оголошенням будуть ласкаві за кожде написане в оголошенню одно слово числити 2 ц. коли таке оголошення має 30 або більше слів. За оголошення котрі не мають 30 слів платиться 50 цнт. за раз. Виняток творять лишень відділи У. Н. Союза, котрих оголошення мають бути відписані місцевим урядом відділу. Всі оголошення мають бути присилані до адміністрації „Свободи" 5—6 днів перед днем оголошення їх в часописи, так що колиби вимагала сего потреба, був час порозумітися зі сторонами. Сторони котрі не схотять пристосоватися і придержуватися повисших правил, не можуть відтак нарікати на часопись, що непоміщено їх оголошення чи оголошень.

Адм. „Свободи".

С. Черкасенко.

ПРИГОДА В ШАХТІ.

Далекий кінець „продольної"*). Забій. Журно блимають жахтярські лямпочки; глухо, як у могилі лунає стук шахтярської копаниці об твердий, як камінь блискучий шар вігілю. Похмуро нависла грізна стеля над шахтарськими головами, таємниче чорніє позаду довгий хідник. Страшна тиша залягла всюди, в найменших щитинах, ніби чатує, ніби чигає на когось. І коли під стосажневою вагою лусне десь товстелезна дубова перетичка, то згук від того гарматним пострілом розітнеться по всіх далеких кутах. І здрігнуться загартовані звичні о всього забойщики, що сидять перепочиваючи, покурюють люльки і про щось думають. А може йтак собі мовчать, не думаючи про ніщо. Похмурі підземні печери жахливе повсякчасно чекання лиха, тяжка праця й їх зробила задумливими, понурими.

— Ти-б Максиме підпер стелю за собою. — промовив Петро по хвилі,— щось дуже сьогодня стріляє.

— Байдуже — відповів Максим, Петрів товариш по праці, —не завалиться. То тесь гнилі перетички вбито над стоянами, ну й лмаються.

Петро скинув погляд у гору: незакріпленого місця за ними було аршинів зо два з чимсь.

— Ні час уже закріпити, а то й не вчуєш, як лихо спіткає.

Та не встиг він і підвестись, щоб узяти сокиру й товстелезного дубового стояна та вбити його між олом і блискучою від примішки в лупцю (сланець глей) вугілю стелю, як почувся страшенний гуркіт: перетичкий сторчові стояни поблизу попід стінами і поламалися на тріски. Раптом все вщухло, і зчорна сірий при світлі лямпочки порох сповнив те невелике місце що лишилось незаваленим. Двоє забойщиків з пополотнілими обличчям, з поширеним від несвітського жаху очимо прикипіли до того місця, де рубали вугіль і кілька хвилин стояли нерухомі: переляк відібрав у них на який час здатність розмовляти.

Коли пил осів трохи, Петро прийшов перший до памяти й повернув голову.

— Живий? — спитав він Максима, ледві передихнувши.

— І сам не знаю. — тремтячим голосом вимовив той, — чи я живий ще, чи... чи то тільки... здається мені.

Він лапнув себе за глову й озирнувся, був немов не при собі.

— Гм... а лямпа не погасла...

— Еге... говорить... Ну щож дяка Богові, що так сталося... що живі... Не нас перших завалює, та й не останніх мабуть.

— Так воно так... Але то завалювало когось, а ми відковали... рятували страшно було, та за инших, а тепер самих той... еге... самих поховало... може й навіки.

— Ну, чого-ж там і навіки вже, — підбадьорював його, а в самого у середині похолонуло від самої тільки думки про се — І нас одкопають.

— А коли, хиба не було, що й зголоду вмірали, поки одкопають. Як, що всю продольну завалило, т оне скоро до нас доберуться.

— Не всю либонь, — нерішуче промовив Петро. — А в тім — хто зна: може йдовгенько доведеться посидіти. А в нас же, як на т е,ані крихти хліба. Добре, хоч попоїли недавно. І чого воно, скажи на милость, скоїлося оттаке?

Петро підняв голову і почав розглядати стелю над собою. Власне її й не було: обвалюючись земля не впала просто на них, а сховзнула, зустрівши невибраний ще кістяк вугілю, поза них, лишивши їх порожне місце, де можна було тільки повернутись.

— Чудо, справжнє чудо, — промовив згодом Петро, важенько зітхнувши. — Казав, Максиме закріпи за собою...

— Не помоглоб, а може ще й гірше булоб .. Сустрівши, падаючи, перетичку, стеля могла скотитись у наш бік... Досі й духу нашого не булоб.

— Виходить, і так не гарно, і так погано. Ну, щож, — чекати мемо поки нас відкопають. Шкода, що світла, не вистарчить. Ти погаси свою лямпочку: вигорить у моїй тоді твою засвітимо.

— Та нічого не вдієш, треба гасити, Сірники маєш?

— Є ще.

— Гаразд. Ну, сідаймо, чи що? Чи може робити мемо далі? — спробував пожартувати й засміятись Максим, але нічого з того не вийшло і вони мовчки посідали на купи порубаного кожним перед звалом вугілю. Сиділи похнюпившись, і мовчали, думаючи кожний про своє. Иноді хтовь із их і підводив голову нашорошував вуха і дослухувався, сподіваючись почути голос людський, або стук лопати чи копаниці. Даремне: могильа тиша була на се відповідю, й кожний з них чув тільки шуми й дзвони у власних ухах.

— Гм... кепсько, — мрукнув Максим, витяг кисета й почав курити цигаретку. — Та буває й гірш... Доводилось зазнати лиха... ледве вискочив. Отже й тепер дивуюся, як мені серце не вискочило з ляку... Ляканий же я...

— Н Н-ських шахтах?

— Еге 200 чоловіка згинуло в шахті, а мене врятовано. Так судилось... десь инде мабуть помру... не в шахті. А хіба не все одно? Тут принаймі без жадних клопіт — годова могила, та ще й глибока: нікому такої не викопають. Тільки засипле й край.

— Годі тобі про се... й без того сум давить. Десь досі хлопець мій плаче за батьком.

Петро знову схилив голову.

— А плаче. Чув я того плачу на своїм віку. Там же таки, на Н-ських. Двісті з чим чоловіка загибло...

— З чого вона скоїлася... ота страшна пригода?

— З чого?.. Хто їх там розбере! Начальство звертає на недбальство й необережність робітників, — а робітники на недбальство й зажерливість начальства... Дух такий, бач виходить подекуди в деяких шахтах... з вугіллю... зветься він грімлячим ґазом. Шкодливий дух, нехай йому грець! Часами аж сичить наче дихає ним той вугіль. На Н-ських шахтах його так богато збірається, як нігде, тому й заборонювати в шахті огонь засвічувати, бо, як збереться його скількось там, то від огню він вибухне. Так, так, що йкісточки не позбираєш. Крім того, скоїться пожежа, одріже од виходу тих, що десь далі робили, й загинуть, ні за цапову душу. Хтось необережно черкнув сірничка, або вдаривши копаницею, викресав іскру — і люди гинуть. Трудно дуже трудно погасити пожежу, коли вугіль загориться а дим від нього спирається в хідниках такий, що хоч не згориш, то все одно задихнешся. Спускається з гори ратівнича команда, або хто й сам захоче допомогти людям у лихій пригоді. Та завжди щастить се зробити Часом й сами задихаються., як що не мають, коло рота надітої на голову машинки з чистим повітрям, — респіратором вона зветься, — доводолись бачити.

— Та вжеж не можна якось запобігти лихові? — обурився Петро.

— Як запобігти?

— Та щоб не було тих вибухів.

— Чом не можна? Можна. Треба тільки частіш і ліпше провітрювати шахту, особливо там де збірається того шкодливого ґазу богато. Задля того й вітрогони (вентілятори) добрі є.

— То чогож вони...

— Се бач дорожче коштує. А хазяїн, ти знаєш, як має до біса гришей, то хоче ще більше мати. Зажерливі вони. Не хоче витрачатись на те, аби полагодити, коли що не справно.

Максим замовк. Смутні невеселі думки ворушились у надії спіймати, хоч який звук серед мертвої тиші.

. . . .

За тиждень відкопано було бідолах ледве живих і одвезено в лікарню.

*) Хідник у шахті; забій — його кінець, де рубається вугіль.

Гайнріх Гайне.

ТАК ВОДИТЬСЯ У СВІТІ.

(WDLTLAUF)

Як богато має хто,
Тому доля ще придбає,
Має мало хто, ну то
І це мало ще втеряє.

Та як ти зовсім голиш,
Так лягай мерщій в могилу!
Право жити має лиш,
Хто богатства має силу.

Переклав **Я. Вільшенко.**

МОРСЬКА ВОДА.

— Ну, діти, зїзжаємо на смужку, що лежить через затоку Сиваш, — промови вучитель.

Поїзд і справді виїхав на вузку піскову смужку і потихенько подавався наперед. По обидва боки була вода і мало не торкалась до коліс. Проти сонця та вода вилискувалась і вся була гладенька , як зеркало.

— А яка біла вода! Чи в морі скрізь така вода, спитав хтось із хлопців.

— Наче замерзла. така гладенька, — зауважив Іван.

— Придивіться лишень гарненько, — може й справді замерзла, — сказав Юрій Павлович.

Справді вода була вкрита шкорипкою, неначе пришерхла кригою. Се нас дуже здивувало, і ми не знали, що воно за явище. Тільки-що зеленим степом, а тут — крига! Сонце гріє в вікна, а вода замерзла;

— Та невжвж се тут вода замерзла? — мовив Іван, сам собі не ймучи віри. дивлячись на вчителя.

— Ба ні не замерзла, — сказав, сміючись, Юрій Павлович. — Те, що вам здається за лід, — зовсім не лід.

— А щож?

— То сіль.

— Яка сіль?

— А звичайна та що ми вживаємо до їжі.

— Сіль?! Дивись!.. Чогож вона на воді не розтає?

— Отже, я вам зараз розкажу про се. Тут хтось питав, чи скрізь у морі така вода біла, як тут. На се можу вам сказати, що ні. Та далі побачивши море, ви й сами се скажете.

Хіба се не море?

— Ні се затока Сиваш, а праворуч від неї полягає вузька смуга землі. Вона поділяє два моря: Азовське й Чорне і звязує Крим з тим суходолом, де ми живемо. Тому та смужка зветься зветься шия. Отож затока Сиваш дуже мілка і має в собі так богато соли, що вона вся не може ростанути і тому береться шкоринкою зверху. Та й те треба вам сказати, що вода морська не схожа на ту в річках. Тую ми пемо й задовольняємо нашу згагу, а морську воду пити не можна через те, що вона солона й гірка, бо має в собі богато соли й инших примішок. Звичайно соли там не видно, бо вона розтала в воді, у великому морі. А коли та вода попадає в сі атоки, де дуже мілко, то під сонцем вода підіймається парою в гору і її все меншає, а разом з тим вона робить все солонішою та густійшою; а далі доходить до того, що сіль зсідається в малень кі купочки і розстиляється зверху шкоринкою. Ви може чули, що колись давно козаки їздили в Крим по сіль! Так отсе тепер ми й проїзджаємо ті місця, де здобувають сіль!, і де її брали чумаки.

— А чогож вона не розтає, коли ліднею є ще вода? — запитв знову Івась.

— А тому й не розтає, що її туже богато. Візьміть наприклад миску, налийте туди води, а потім насипте соли. Спочатку сіль буде розставати та коли її дуже богато, то дійде до того, що вона перестане розставати а, збіраючи у купи, посяде рівненьким брусочком на дно, а то — застелить і воду зверху, коли її буде дуже богато. Так само й тут: частина соли осідає на дно, а частина шерхне над водяною ґущою, неначе шкоринкою.

Переїхавши через Сиваш, ми знову побачили по обидва боки рівний степ. Се вже був Крим.